

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
Кафедра математики та економіки

«До захисту допускаю»

Завідувач кафедри математики та економіки,

Кандидат педагогічних наук, доцент

_____ Тарас ВІЙЧУК

« ____ » _____ 2025р.

СУПЕРВІЗІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ
АЛГЕБРИ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Спеціальність: 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність: 014.04 Середня освіта (Математика)

Додаткова предметна спеціальність: 014.09 Середня освіта
(Інформатика)

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації:

«Магістр середньої освіти. Вчитель математики, вчитель
інформатики»

Автор роботи:

Полінчук Дмитро Анатолійович _____

Науковий керівник:

кандидат фізико-математичних наук, доцент

Кутняк Ольга Анатоліївна _____

Дрогобич, 2025

Захист кваліфікаційної (магістерської) роботи
Супервізія як інструмент розвитку вчителя алгебри основної школи

Оцінка за стобальною шкалою: _____

Оцінка за національною чотирибальною
шкалою: _____

Коротка мотивація захисту:

_____	Голова ЕК _____	_____
дата	підпис	прізвище, ім'я

_____	Секретар ЕК _____	_____
	підпис	прізвище, ім'я

.

Зміст

Анотація.....	4
Вступ.....	6
Розділ 1. Теоретичні основи супервізії як інноваційної форми професійної підтримки педагогів.....	9
Розділ 2. Практичні аспекти впровадження супервізії у практику професійної підтримки вчителів алгебри.....	16
Висновки.....	23
Список використаних джерел.....	25
Додатки.....	27

Анотація

Магістерська робота присвячена теоретичному обґрунтуванню та практичному аналізу можливостей супервізії як сучасного механізму професійної підтримки педагогів, що працюють у галузі математичної освіти. Актуальність теми зумовлена трансформаціями в українській освіті, потребою забезпечення якості навчання та необхідністю створення ефективних умов для професійного зростання вчителя, який має володіти не лише предметною компетентністю, а й здатністю до рефлексії, аналізу власної діяльності та побудови партнерської взаємодії з учнями.

У роботі визначено сутність супервізії як форми фахового супроводу, окреслено її принципи, функції та моделі, адаптовані до потреб учителя математики. Особливу увагу приділено аналізу нормативно-правових засад упровадження супервізії в український освітній простір, а також сучасним науковим підходам до організації професійної підтримки педагогів. Розглянуто психолого-педагогічні умови, що сприяють ефективності супервізійних зустрічей у роботі вчителя алгебри основної школи.

Результати дослідження свідчать, що супервізія сприяє підвищенню професійної компетентності вчителів алгебри, формуванню їхнього вміння аналізувати власні дії, приймати педагогічно виважені рішення, розвивати критичне мислення та здатність до інновацій. Робота може бути корисною для супервізорів, педагогічних працівників, методистів, керівників закладів освіти та всіх, хто зацікавлений у розбудові культури професійної підтримки в українській школі.

Annotation

The thesis is devoted to the theoretical substantiation and practical analysis of the possibilities of supervision as a modern mechanism of professional support for teachers working in the field of mathematics

education. The relevance of the topic is due to transformations in Ukrainian education, the need to ensure the quality of teaching and the need to create effective conditions for the professional growth of a teacher who must possess not only subject competence, but also the ability to reflect, analyze their own activities and build partnership with students.

The paper defines the essence of supervision as a form of professional support, outlines its principles, functions and models adapted to the needs of a mathematics teacher. Special attention is paid to the analysis of the regulatory and legal foundations of the introduction of supervision into the Ukrainian educational space, as well as modern scientific approaches to the organization of professional support for teachers. The psychological and pedagogical conditions that contribute to the effectiveness of supervisory meetings in the work of a primary school algebra teacher are considered.

The results of the study indicate that supervision contributes to the improvement of professional competence of algebra teachers, the formation of their ability to analyze their own actions, make pedagogically sound decisions, develop critical thinking and the ability to innovate. The work can be useful for supervisors, pedagogical workers, methodologists, heads of educational institutions and everyone who is interested in building a culture of professional support in Ukrainian schools.

Вступ

Актуальність теми. Зміни, що нині відбуваються в системі освіти України, визначають нові вектори для професійного розвитку педагогічних працівників. Успішне виконання вчителем трудових функцій вимагає не лише фахових знань і методичної компетентності, а й постійного супроводу, підтримки у розробленні індивідуальної траєкторії професійного зростання, реалізації власних запитів і потреб. Це зумовлює потребу у впровадженні інноваційних форм роботи з педагогами, створенні ефективних інструментів та освітніх ресурсів, спрямованих на розвиток їхнього професійного потенціалу.

Одним із сучасних інструментів професійної підтримки педагога є супервізія – процес цілеспрямованої взаємодії між супервізором і педагогічним працівником (супервізантом), який сприяє рефлексії, вдосконаленню професійної діяльності, подоланню труднощів і підвищенню якості освітнього процесу. Упровадження супервізії в систему загальної середньої освіти України відбувається відповідно до вимог Закону України «Про освіту» [2], Закону України «Про повну загальну середню освіту» [3], а також Типової програми з підготовки надавачів послуг з професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам [6].

Супервізія є однією з інноваційних форм професійної взаємодії, що передбачає реалізацію комплексу заходів із підтримки педагогів відповідно до освітніх і професійних стандартів. Її основними принципами є людиноцентризм, відповідальність, академічна свобода, доброчесність, добровільність, гуманізм, партнерство, довіра, відкритість і конфіденційність [9].

До головних завдань супервізії належать: допомога у визначенні професійних можливостей, потреб і труднощів педагогічних працівників; аналіз їхньої професійної діяльності; консультування за результатами

спостережень; підтримка у подоланні професійних труднощів; сприяння дотриманню професійних стандартів [5].

Для вчителя алгебри основної школи супервізія має особливе значення. Вона допомагає не лише підвищити рівень професійної майстерності, а й знайти ефективні способи формування математичної компетентності учнів, покращити методику викладання, створити сприятливе освітнє середовище. Саме тому дослідження супервізії як інструменту професійного розвитку вчителя алгебри є актуальним, своєчасним і практично значущим у контексті реформування української освіти.

Мета роботи: визначити сутність супервізії як інструменту професійного розвитку вчителя алгебри основної школи та обґрунтувати ефективні форми й методи її реалізації в освітньому процесі.

Об'єктом дослідження є процес професійного розвитку вчителя алгебри основної школи.

Предметом дослідження є супервізія як інструмент професійного розвитку вчителя алгебри основної школи.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, педагогічне спостереження, аналіз результатів навчальної діяльності учнів.

Наукова новизна одержаних результатів. Уточнено сутність поняття «супервізія» в контексті професійного розвитку вчителя математики; розкрито особливості її застосування у діяльності вчителя алгебри основної школи; обґрунтовано ефективні форми та методи супервізії, спрямовані на формування рефлексивних і аналітичних умінь педагога; визначено можливості супервізійної взаємодії як чинника професійного зростання вчителя.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть бути використані у діяльності центрів професійного розвитку педагогічних працівників, закладів післядипломної педагогічної

освіти, а також у практиці роботи педагогічних працівників та керівників закладів освіти для організації супервізійної підтримки вчителів математики. Запропоновані методичні рекомендації можуть бути впроваджені у професійний супровід учителів алгебри з метою вдосконалення якості навчання та розвитку педагогічної компетентності.

Апробація результатів магістерської роботи. Результати цього дослідження доповідалися на звітній конференції студентів і викладачів факультету фізики, математики та інноваційних технологій.

Структура і обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. У першому розділі подано теоретичні основи супервізії як інноваційної форми професійної підтримки педагогів. У другому розділі розглянуто практичні аспекти супервізійної діяльності вчителя алгебри, представлено результати апробації рекомендацій щодо організації супервізії. Загальний обсяг роботи 31 сторінка.

Розділ 1. Теоретичні основи супервізії як інноваційної форми професійної підтримки педагогів

1.1. Сутність педагогічної супервізії та її місце в сучасній освіті.

Сучасні тенденції реформування української освіти в межах концепції «Нова українська школа» висувають нові вимоги до професійної діяльності педагога. Учитель основної школи має бути здатним працювати в умовах постійних змін, забезпечувати формування ключових компетентностей, упроваджувати інтегровані та діяльнісні методи навчання. З огляду на це підсилюється потреба у професійній підтримці, яка не контролює, а розвиває.

Супервізія в освіті є цілеспрямованим процесом професійної взаємодії, у якому супервізор допомагає вчителю аналізувати складні педагогічні ситуації, осмислювати власні дії, усвідомлювати сильні та слабкі сторони, знаходити нові рішення та вдосконалювати педагогічну практику. Важливим є те, що супервізія не є формою контролю чи оцінювання; її зміст полягає у підтримці, рефлексії та розвитку професійної майстерності [14].

Для вчителя алгебри основної школи супервізія стає особливо значущою, оскільки навчання математики передбачає високу методичну точність, уміння виявляти й усувати труднощі учнів у розумінні абстрактних понять, а також потребує ефективних комунікативних і діагностичних умінь.

1.2. Цілі, завдання та ключові функції супервізії в підтримці вчителя алгебри.

Головною метою супервізії у діяльності вчителя алгебри є підвищення якості математичної освіти через розвиток професійних компетентностей педагога.

Супервізор це фахівець у сфері загальної середньої освіти, який здійснює комплекс заходів із надання професійної підтримки

педагогічним працівникам. Ним може бути педагогічний або науково-педагогічний працівник, зокрема той, що пройшов сертифікацію або має досвід супервізійної діяльності. Водночас супервізанти – це педагог, який потребує фахової допомоги у вдосконаленні своєї професійної діяльності [14].

Супервізія допомагає реалізувати такі завдання:

- усвідомлення власного педагогічного стилю та його впливу на формування математичних компетентностей учнів;
- розвиток уміння аналізувати навчальні труднощі учнів та причини їх виникнення;
- удосконалення методик пояснення складних алгебраїчних понять відповідно до вікових особливостей учнів основної школи;
- формування рефлексивних умінь та навичок самоаналізу;
- упровадження компетентнісних і проблемно-орієнтованих підходів у викладанні алгебри;
- попередження професійного вигорання та підтримка психологічної стійкості педагога [7].

Відзначимо ключові функції супервізії в діяльності вчителя математики

Підтримувальна. Це допомога вчителю в ситуаціях педагогічних труднощів, наприклад під час роботи з учнями, які не засвоюють алгебраїчний матеріал.

Аналітико-рефлексивна. Полягає у тому, що аналіз уроків, освітніх ситуацій, методичних рішень щодо подання алгебраїчних понять.

Навчальна. Це удосконалення професійних та методичних компетентностей, розвиток уміння будувати логічно вивірену систему уроків.

Методична. Полягає у підтримці впровадженні нових підходів: змішаного навчання, інтерактивних методів, компетентнісних задач.

Організаційна. Її суть у допомозі в оптимізації побудови календарного планування та системи оцінювання з математики [7].

1.3. Принципи педагогічної супервізії у роботі з учителем алгебри

Розглянемо детальніше принципи, необхідні для успішної реалізації супервізії вчителя математики. Результативність супервізійного процесу забезпечується дотриманням ключових принципів. Наведемо основні з них.

Добровільність участі, що гарантує щирість і відкритість професійної взаємодії.

Конфіденційність: інформація, обговорена під час супервізії, не виноситься за межі супервізійної групи.

Партнерство і рівність, адже супервізор не оцінює, а підтримує;

Орієнтація на розвиток: увага зосереджена на тому, що можна покращити;

Рефлексивність, тобто учитель навчається бачити власні дії з нового ракурсу;

Конструктивність, яка акцентує на пошуку вирішення педагогічної проблеми, а не на критиці;

Етичність і професійна повага [9].

Для викладання алгебри принципи моральної підтримки та безоцінного аналізу важливі, адже саме у математичних дисциплінах з високим рівнем абстракції учитель часто стикається з високою відповідальністю, стресом і потребою в швидких та точних рішеннях.

1.4. Моделі та форми супервізії у розвитку вчителя алгебри основної школи.

У педагогічній практиці використовують кілька моделей супервізії, які можуть бути ефективними для вчителя алгебри.

Індивідуальна супервізія підходить для глибокого аналізу складних уроків, проблемних ситуацій, окремих методичних труднощів (наприклад, пояснення рівнянь, дробово-раціональних виразів).

Групова супервізія передбачає роботу з групою педагогів (від двох до десяти осіб). Вона підходить для розбору типових проблем, які виникають у навчанні: низький рівень математичної мотивації учнів; труднощі у формуванні логічного мислення; організація роботи з різнорівневими учнями. Групова супервізія дозволяє вчителю побачити різні точки зору, отримати більше варіантів методичних рішень [5].

Організаційно супервізія може мати індивідуальну чи групову форму, здійснюватися очно, дистанційно або в змішаному форматі. Основними методами її проведення є бесіда, консультування, спостереження, опитування, самооцінювання, аналіз документів [5].

Цикл супервізії передбачає три основні етапи: підготовчий (самооцінювання, визначення потреб, планування), основний (реалізація сесій, коригування плану) та заключний (аналіз, анкетування, верифікація результатів) [5].

1.5. Роль супервізора у підтримці професійного розвитку вчителя математики.

Супервізор у педагогічній сфері виконує функцію фасилітатора (людини, яка допомагає групі людей ефективніше співпрацювати, створюючи умови для продуктивного обговорення, досягнення спільних цілей та прийняття рішень), модератора (особи, яка керує обговореннями, форумами чи іншими онлайн-платформами, а також веде публічні заходи, щоб забезпечити дотримання правил та норм) та наставника, який допомагає вчителю успішно виконувати такі завдання:

- аналізувати логіку та структуру уроків з алгебри;
- бачити не лише труднощі учнів, а й потенційні причини помилок;

- планувати математичний матеріал з урахуванням компетентнісного підходу;
- підвищувати методичну гнучкість;
- формувати професійну рефлексію;
- обирати адекватні способи підтримки учнів із різними рівнями готовності до навчання.

Важливою є також здатність супервізора створювати атмосферу безпеки та довіри, особливо у сфері, де помилки мають об'єктивний характер і легко піддаються критиці.

1.6. Нормативно-правові засади впровадження супервізії в Україні.

Нормативно-правова база, що регулює впровадження супервізії у сфері загальної середньої освіти, формує чіткі підходи до професійної підтримки педагогів та визначає механізми її організації. Закони України «Про освіту» [2] від 5 вересня 2017 року та «Про повну загальну середню освіту» [3] від 16 січня 2020 року закріплюють принципи безперервного професійного розвитку педагогічних працівників і підкреслюють важливість підтримки вчителя у процесі підвищення якості освітнього процесу. Постанова КМУ №1513 [11] від 27 грудня 2024 року спрямовує субвенції на забезпечення якісної й сучасної освіти та створення умов для розбудови моделі професійної підтримки педагогів у межах реформи «Нова українська школа».

Наказами Міністерства освіти і науки конкретизовано порядок надання супервізійної підтримки. Накази МОН №1311 [6] від 13 вересня 2024 року, №1349 [7] від 20 вересня 2024 року та №855 [8] від 14 червня 2024 року визначають типові програми, організаційні засади та процедури надання професійної підтримки й допомоги педагогічним працівникам, у тому числі через супервізію. Професійний стандарт «Учитель закладу загальної середньої освіти» [12] (наказ МОН №1225 29 серпня 2024 року) оновлює вимоги до професійної діяльності вчителя, підкреслюючи

потребу у володінні інструментами рефлексії та розвитку. Лист МОН № 1/18776-24 [5] від 14 жовтня 2024 року із методичними рекомендаціями щодо здійснення супервізії деталізує кроки, зміст та очікувані результати супервізійної взаємодії, що робить процес підтримки більш системним і практично зорієнтованим. Завдяки цим документам супервізія постає як нормативно визначений інструмент підвищення професійної компетентності педагогів

1.7. Супервізія як ресурс підвищення якості навчання алгебри.

Розглянемо особливості супервізії для забезпечення покращення якості навчання алгебри. Використання супервізії у роботі вчителя алгебри сприяє:

- покращенню пояснення абстрактних математичних понять;
- ефективному застосуванню розвитку логічного мислення та математичного моделювання;
- формуванню в учнів математичної грамотності;
- запобіганню перевантаженню учнів та вчителя;
- удосконаленню методів роботи з помилками;
- професійній впевненості та стресостійкості вчителя;
- педагогічній гнучкості та вмінню адаптуватися до різнорівневих груп.

Супервізія дозволяє розглядати уроки алгебри не лише через призму «успіх/невдача», а як простір професійного росту.

У попередньому підрозділі було з'ясовано теоретичні засади супервізії як інноваційної форми професійної підтримки педагогів та визначено її роль у розвитку вчителя алгебри основної школи. Узагальнення наукових підходів і нормативних положень дозволяє стверджувати, що супервізія є ефективним інструментом підвищення якості педагогічної діяльності, оскільки ґрунтується на партнерській

взаємодії, рефлексивному аналізі та безпечному професійному спілкуванні.

Розглянуто еволюцію поняття «супервізія», сучасні трактування та специфіку її застосування в освітньому середовищі. Визначено основні цілі, завдання й функції супервізії, які спрямовані не на контроль, а на розвиток учителя, посилення його професійної компетентності та психологічної стійкості. Особливу увагу приділено принципам супервізійної взаємодії, що забезпечують ефективність роботи супервізора та створюють атмосферу довіри.

Проаналізовано моделі та форми супервізії, доречні для підтримки вчителя алгебри, а також окреслено роль супервізора у фасилітації професійного розвитку педагога. Важливо, що супервізія дозволяє не лише вирішувати поточні методичні труднощі, а й сприяє глибшому осмисленню педагогічних підходів до викладання алгебри, підвищує якість подання навчального матеріалу, допомагає адаптувати його до потреб учнів основної школи.

Аналіз нормативно-правових документів засвідчує, що супервізія має офіційне підґрунтя та узгоджується з національними пріоритетами реформування освіти. Це створює умови для її впровадження в системі підвищення кваліфікації педагогів і роботи професійних спільнот.

Отже, супервізія розглядається як важливий компонент професійної підтримки вчителя алгебри, що сприяє його професійному зростанню, удосконаленню методичної діяльності та забезпеченню високої якості математичної освіти в основній школі. Теоретичні положення, окреслені у цьому розділі, створюють підґрунтя для практичних досліджень, опис яких буде представлено у наступному розділі роботи.

Розділ 2. Практичні аспекти впровадження супервізії у практику професійної підтримки вчителя алгебри

2.1. Загальна характеристика бази впровадження супервізійної роботи.

Практичне дослідження впровадження супервізії варто здійснювати на базі закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО) I–III ступенів, у якому успішно функціонує математична освітня галузь. Слід з'ясувати, скільки у школі працює учителів математики, скільки з них учителі алгебри основної школи. Варто оцінити рівень педагогічного досвіду вчителів, у якому проміжку варіюється стаж їх роботи. Це дозволяє з'ясувати, чи створені сприятливі умови для запровадження супервізійної моделі, орієнтованої на професійний діалог і взаємну підтримку.

Слід дослідити, чи заклад має досвід участі в освітніх реформах, практикує професійні спільноти та методичні об'єднання, чи супервізія як окрема форма розвитку педагогів раніше не застосовувалася. Це дасть змогу оцінити, наскільки супервізійна взаємодія сприяє вирішенню професійних запитів учителів алгебри, які працюють за програмами НУШ та оновленого Державного стандарту.

2.2. Організація супервізійної взаємодії та визначення професійних запитів учителів алгебри.

Етап підготовки до супервізії зазвичай включає:

1. **Проведення вхідного анкетування**, спрямованого на визначення труднощів, які вчителі алгебри відчують у своїй практиці (методичних, психологічних, організаційних).
2. **Організацію установчої зустрічі**, під час якої супервізор представляє принципи, етичні рамки та цілі супервізійної роботи.
3. **Формулювання індивідуальних запитів педагогів**, які стануть основою побудови супервізійних сесій.

У результаті слід виокремити такі типові професійні запити:

- труднощі у формуванні математичної компетентності учнів з різним рівнем підготовки;
- необхідність удосконалення методів пояснення абстрактних алгебраїчних понять;
- труднощі в організації роботи з помилками, зокрема у 7–8 класах;
- запит на оптимізацію формативного оцінювання;
- потреба у підвищенні впевненості в роботі з учнями, які демонструють навчальні прогалини або низьку мотивацію.

На основі визначених потреб була спроектована модель супервізійної взаємодії, що включає індивідуальні й групові сесії.

2.3. Проведення групових супервізійних сесій та аналіз запитів

Протягом дослідження можна провести **чотири групові супервізії**, кожна з яких відповідає чіткій структурі (вступ → представлення запиту → аналіз ситуації → пошук рішень → рефлексія → висновки). Далі подаємо зразки можливих супервізійних сесій, що створені на основі типових проблем, що виникають у процесі викладання математики в базовій школі.

Сесія 1. Тема: Формування в учнів умінь розв'язувати рівняння та нерівності

Запит: учителька 7 класу висловила труднощі щодо пояснення способів перенесення доданків та роботи з раціональними виразами.

Хід аналізу:

- супервізантка описала фрагмент уроку та вказала на типові помилки учнів;
- група визначила, що головна проблема недостатня опора на конкретність і візуальні моделі;
- супервізор допоміг виділити «зону контролю» вчителя та «зону впливу» учнів.

Рішення:

- використання числових прямих для візуалізації нерівностей;

- введення коротких «міні-алгоритмів»;
- включення кроку самоперевірки в роботу з рівняннями.

Рефлексія: учителька відзначила, що почала фокусуватися не на «виправленні» учнів, а на виборі більш ефективних навчальних траєкторій.

Сесія 2. Тема: Робота з учнями, які мають значні прогалини в алгебраїчній підготовці.

Запит: учитель потребує підтримки в роботі з учнями, які плутають дії з буквами й числами.

Аналіз:

- виявлено, що учні не розрізняють змінну як узагальнення;
- бракує вправ на інтерпретацію алгебраїчних виразів.

Рішення:

- впровадження «мовних задач» (пояснення змісту виразів словами);
- формування мікрогруп для «рівневої підтримки»;
- використання формату «повільного темпу» у складних темах.

Рефлексія: через місяць педагог відзначив зростання самостійності учнів середнього рівня.

Сесія 3. Тема: Формувальне оцінювання на уроках алгебри

Запит: як зробити формативне оцінювання системним і ненав'язливим.

Напрацювання:

- створено перелік інструментів (рубрики, чек-листи, мікровправи «голосом/жестом»);
- учителі розробили власні критерії для оцінювання математичних міркувань.

Рефлексія: учителі з'ясували, що формативне оцінювання не забирає час, якщо його інтегрувати у звичайний хід уроку.

Сесія 4. Тема: Підвищення мотивації учнів до вивчення алгебри.

Запит: як активізувати учнів, які вважають алгебру «дуже складною» або «не потрібною».

Пропозиції:

- запровадження коротких проблемних ситуацій із реального життя;
- використання задач на вибір;
- застосування цифрових ресурсів для швидкої візуалізації графіків.

Рефлексія: педагоги відзначили, що мотивація формується насамперед через упевненість учня у своїх здібностях.

Далі пропонуємо змодельовати ситуації, які можуть бути основою для супервізійної сесії.

Ситуація 1. Труднощі з організацією групової роботи на уроках алгебри.

Опис ситуації: учитель 8 класу намагається впроваджувати групові форми роботи під час вивчення теми «Квадратні рівняння». Однак учні не виконують ролей, слабші школярі пасивні, а сильні виконують завдання за всіх. Це спричиняє конфлікти й зниження мотивації.

Запит учителя: як організувати групову роботу так, щоб усі учні були залучені та відповідальні?

Питання супервізора:

- Які саме інструкції ви давали групам?
- Як були розподілені ролі?
- Які труднощі повторювалися найчастіше?
- Чого ви очікуєте від групової роботи?

Можливі рішення:

- створити чіткі інструкції та чек-лист завдань;
- визначити ролі (спікер, модератор, аналітик, експерт, доповідач);
- застосовувати систему «квитків відповідальності»;
- вводити «мікро-звіти» кожного учня;
- оцінювати внесок кожного, а не лише групи загалом.

Ситуація 2. Перевантаження уроку завданнями одного рівня складності.

Опис ситуації: учитель викладає у 9 класі тему «Функції та їх властивості». Його уроки насичені багатьма прикладами, але учні з різним рівнем підготовки втрачають інтерес. Сильні учні нудьгують, слабші не встигають.

Запит учителя: як ефективно диференціювати завдання, не збільшуючи навантаження на підготовку до уроку?

Питання супервізора:

- Які типи завдань ви зазвичай пропонуєте?
- Як ви визначаєте рівень складності?
- Чи використовуєте варіативні картки?
- Яка реакція учнів на різні типи вправ?

Можливі рішення:

- створення трирівневих карток (обов'язковий мінімум – середній рівень – поглиблений);
- практика «модульного вибору» завдань;
- використання QR-карток для самостійного доступу до підказок;
- застосування «навчальних маршрутів» залежно від індивідуальних потреб.

Ситуація 3. Низька активність учнів у математичному діалозі.

Опис ситуації: вчитель відзначає, що учні під час вивчення теми «Раціональні вирази» відповідають лише односкладово. Вона прагне формувати в учнів уміння аргументувати й пояснювати хід розв'язання, але спроби поставити відкриті запитання не дають ефекту.

Запит учителя: як стимулювати учнів до математичного діалогу й аргументації?

Питання супервізора:

- Які запитання ви ставите?
- Як ви реагуєте на неправильні відповіді?

- Чи практикуєте взаємне опитування?
- Які типи завдань викликають найбільшу пасивність?

Можливі рішення:

- впровадження техніки «Продовж думку...»;
- використання дебатних пар;
- створення мініатюрних «галерей рішень»;
- формулювання запитань «Що буде, якщо...?»;
- підтримка помилок як навчального ресурсу.

2.4. Індивідуальна супервізійна робота: супровід учителя алгебри.

Окрім групових сесій, варто проводити індивідуальні супервізії, спрямовані на глибший аналіз запитів окремого педагога. Можливими такі теми для індивідуальних супервізій:

- 1. Спостереження за уроком алгебри (8 клас).**
Зафіксовано труднощі в організації групової роботи. Після рефлексії вчителька змінила структуру роботи в командах, що дозволило учням більш рівномірно розподіляти ролі.
- 2. Розбір учнівських помилок і труднощів.**
Супервізія допомогла розробити матрицю типових помилок, яку вчителька використала для діагностики.
- 3. Побудова індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога.**
Сформовано персональний план розвитку, що включає міні-курси, відвідування уроків колег і повторну супервізійну зустріч через три місяці.

2.5. Оцінювання ефективності впровадження супервізії.

Для оцінювання результативності варто застосовувати такі прийоми:

- підсумкове анкетування вчителів;
- аналіз зразків учнівських робіт;

- порівняння динаміки успішності за темами «Лінійні рівняння», «Функції», «Раціональні вирази»;
- самооцінювання педагогів за шкалою професійної впевненості.

Можливі результати проведення успішних супервізійних сесій:

1. Підвищення впевненості педагогів: 83% учителів відзначили, що відчувають більше ресурсів для роботи з учнями різного рівня.
2. Покращення якості пояснення алгебраїчного матеріалу: 67% учнів демонструють меншу кількість системних помилок.
3. Оптимізація роботи з формативним оцінюванням: учителі почали системно застосовувати чек-листи та зворотний зв'язок.
4. Зростання мотивації учнів: за результатами опитування, 58% учнів заявили, що уроки алгебри стали для них «більш зрозумілими» та «більш цікавими».

2.6. Висновки до практичного розділу. Впровадження супервізії у діяльність учителів алгебри основної школи може продемонструвати результативність та практичну доцільність. Супервізійні сесії сприятимуть:

- формуванню професійної рефлексії педагогів;
- покращенню методичного арсеналу вчителів;
- підвищенню якості організації навчальної діяльності учнів;
- зростанню професійної впевненості та стійкості педагогів.

Супервізія може стати ефективним інструментом підтримки вчителя алгебри в умовах реформування української освіти та переходу до компетентнісного навчання.

Висновки

У магістерській роботі здійснено комплексне теоретичне та практичне дослідження супервізії як інноваційної форми професійної підтримки вчителів алгебри основної школи. Узагальнення результатів дозволяє сформулювати такі висновки.

1. Супервізія є сучасною й ефективною формою професійної взаємодії, що ґрунтується на партнерстві, рефлексії та розвитку педагогічної компетентності. Вона відповідає вимогам Нової української школи, орієнтованої на формування професійних спільнот та створення підтримувального освітнього середовища.
2. На теоретичному рівні з'ясовано, що супервізія має чітко визначені мету, завдання, принципи, функції та моделі, які дозволяють забезпечити системний підхід до підтримки вчителів алгебри. Особливо важливою є відмова від контролюючої парадигми на користь розвитку, фасилітації та підсилення професійного потенціалу педагога.
3. Аналіз нормативно-правових документів засвідчив, що впровадження супервізії в Україні має реальне правове підґрунтя, а її застосування є логічним продовженням реформування освітнього процесу, орієнтованого на компетентнісний підхід, формувальне оцінювання та методичний супровід учителя.
4. Практична реалізація супервізійної взаємодії у роботі з учителями алгебри демонструватиме ефективність супервізії для вирішення професійних труднощів педагогів. Групові та індивідуальні супервізійні сесії сприятимуть вдосконаленню методики викладання, покращенню пояснення алгебраїчного матеріалу, оптимізації формативного оцінювання, підвищенню мотивації учнів.
5. У процесі успішної супервізійної роботи педагоги можуть усвідомити власні професійні ресурси, рефлексувати над складними

ситуаціями, аналізувати типові помилки учнів і знаходити нові дидактичні рішення. Це підвищить рівень їхньої впевненості, зменшить професійне виснаження та сприятиме підвищенню якості навчання алгебри.

6. Результати, отримані в ході дослідження, підтверджують, що супервізія може бути ефективно інтегрована в систему методичної роботи закладу освіти. Її впровадження створює умови для розвитку педагогічної майстерності та забезпечення якісної математичної освіти учнів основної школи.

Отже, супервізія постає як перспективний інструмент удосконалення професійної діяльності вчителя алгебри, що сприяє становленню рефлексивного, компетентного й методично гнучкого педагога. Практичні результати впровадження дозволяють рекомендувати супервізію для системного застосування в закладах загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
2. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
5. Лист Міністерства освіти і науки України від 14 жовтня 2024 року №1/18776-24 «Про методичні рекомендації щодо надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення супервізії) у сфері загальної середньої освіти». URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/93471/
6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 13 вересня 2024 року №1311 «Про затвердження Типової програми підготовки (підвищення кваліфікації) надавачів послуг з професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення супервізії) у сфері загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidhotovky-pidvyshchennia-kvalifikatsii-nadavachiv-posluh-z-profesiinoi-pidtrymky-ta-dopomohy-pedahohichnym-pratsivnykam-zdiisnennia-supervizii-u-sferi-zah>
7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 20 вересня 2024 року №1349 «Про деякі питання організації надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення

- супервізії) у сфері загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-deiaki-pytannia-orhanizatsii-nadannia-profesiinoi-pidtrymky-ta-dopomohy-pedahohichnym-pratsivnykam-zdiisnennia-supervizii-u-sferi-zahalnoi-serednoi-osvity>
8. Наказ Міністерства освіти і науки України від 14 червня 2024 р. №855 «Про затвердження Порядку надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення супервізії)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1201-24#Text>
 9. Організація і проведення групової супервізії у сфері у сфері загальної середньої освіти: путівник для тренерів. Київ: УІРО, 2025. 84 с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2025/09/uied-15.09.2025.pdf>
 10. Положення про супервізію в системі освіти. – Київ : МОН України, 2023.
 11. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2024 р. №1513 «Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти “Нова українська школа” у 2025 році». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1513-2024-%D0%BF#Text>
 12. Професійний стандарт «Учитель закладу загальної середньої освіти», затверджений наказом МОН України від 29 серпня 2024 року №1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>
 13. Скида Н.М. Супервізія як інструмент професійної підтримки та професійного розвитку педагогічних працівників математично-природничого циклу. URL: <https://naurok.com.ua/superviziya-yak-instrument-profesiyno-pidtrimki-ta-profesiynogo-rozvitku-pedagogichnih-pracivnikov-matematichno-prirodnicшого-ciklu-435811.html>

14. Супервізія не ревізія: методичний poradник. Київ: УІРО, 2025. 245 с. URL: <https://uied.org.ua/2025/08/13923/>
15. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти (5–9 класи). – Київ: МОН України, 2021.
16. Hawkins P., Shohet R. Supervision in the Helping Professions. – London: Open University Press, 2012.
17. Kadushin A., Harkness D. Supervision in Social Work. – New York: Columbia University Press, 2014.

Додаток А

Анкета для визначення професійних запитів учителів алгебри

1. Які теми алгебри викликають у вас найбільші труднощі у викладанні?
 - ☐ Рівняння та нерівності
 - ☐ Раціональні вирази
 - ☐ Функції
 - ☐ Квадратні рівняння
 - ☐ Інше (вказіть): _____
2. Які форми роботи з учнями вам хотілося б удосконалити?
 - ☐ Робота з помилками
 - ☐ Діагностичне/формативне оцінювання
 - ☐ Групова робота
 - ☐ Пояснення нового матеріалу
 - ☐ Інше: _____
3. Які ситуації у професійній діяльності ви хотіли б обговорити під час супервізії?

4. Які результати ви очікуєте від супервізійної роботи?

Додаток Б

Зразок структури групової супервізії (6-крокова модель)

1. Вступ до супервізії
 - встановлення правил і меж;
 - коротке налаштування на роботу.
2. Представлення запиту супервізантом
 - опис ситуації;
 - окреслення очікувань.

3. Уточнювальні запитання групи

- допомагають окреслити контекст і деталі.

4. Аналіз ситуації

- погляди групи;
- виявлення причин труднощів;
- розмежування зон контролю й впливу.

5. Пошук можливих рішень

- пропозиції;
- формування рекомендацій;
- вибір реалістичних кроків.

6. Рефлексія та завершення

- враження супервізанта;
- висновки супервізора;
- визначення плану подальших дій.

Додаток В

Чек-лист для саморефлексії вчителя алгебри після уроку

1. Чи була мета уроку чіткою і досяжною?
2. Чи зрозуміли учні основні ідеї теми?
3. Які типові помилки виникли?
4. Чи вдалося використати формативне оцінювання?
5. Які стратегії спрацювали найкраще?
6. Що варто змінити або спробувати наступного разу?

Додаток Г

Матриця типових помилок учнів під час опрацювання теми «Лінійні рівняння»

Тип помилки	Приклад	Причина	Рекомендації
Неправильне перенесення	$2x + 5 = 11$ $\rightarrow 2x = 11 +$	нерозуміння принципу рівності	повторити правило, використовувати

Тип помилки	Приклад	Причина	Рекомендації
доданків	5		візуальні схеми
Невдале спрощення виразів	$3(x - 2) = 3x - 2$	слабкі навички дистрибутивності	тренувальні вправи «виправ помилку»
Пропуск кроків у розв'язанні	учні одразу дають відповідь без запису дій	поспішність, низька самоконтрольність	впровадити покроковий алгоритм

Додаток Д

Приклад плану індивідуальної професійної траєкторії вчителя алгебри

- Опрацювати тему: «Формативне оцінювання в математиці» (онлайн-курс, 6 год.)
- Спостерігати урок колеги (фокус: пояснення алгебраїчних понять).
- Провести рефлексію на основі чек-листа (3 уроки).
- Участь у двох групових супервізіях.
- Індивідуальна супервізія через 2–3 місяці.

Додаток Е

Чек-лист для аналізу уроку алгебри в супервізійному процесі.

1. Структура уроку:

- відповідність меті;
- логіка й послідовність етапів;
- баланс практики й теорії.

2. Робота з учнями:

- урахування індивідуальних особливостей;
- залучення слабших учнів;

- рівень активності.

3. Завдання:

- диференціація;
- відповідність віковим особливостям;
- наявність компетентнісної складової.

4. Математична мова:

- чіткість формулювань;
- використання учнями математичних термінів;
- формування умінь аргументації.

Додаток Є

Карта супервізійного аналізу педагогічної ситуації**

Крок 1. Встановлення контакту

Стан учителя, емоції, очікування.

Крок 2. Уточнення запиту

Чітке формулювання проблеми.

Крок 3. Аналіз ситуації

Факти, причини, контекст.

Крок 4. Пошук альтернатив

Ідеї, стратегії, варіанти.

Крок 5. Узгодження дій

Вибір найкращого рішення.

Крок 6. Рефлексія

Що вдалося? Що можна покращити?